

Ebelik öğrencilerinin mezuniyet öncesi dönemde bilgi ve uygulama bakımından yeterlilikleri konusundaki görüşleri*

Opinions of midwifery students on knowledge and practice competency at the before graduation

Zekiye Karaçam¹

*Bu çalışma, 19-21 Nisan 2019 tarihlerinde Sivas Cumhuriyet Üniversitesi – 4 Eylül Kültür Merkezi'nde düzenlenen 6. Uluslararası 10. Ulusal Ebelik Öğrencileri Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZET

Amaç: Araştırma ebelik öğrencilerinin mezuniyet öncesi dönemde bilgi ve uygulama bakımından yeterlilikleri konusundaki görüşlerinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır. **Gereç ve Yöntem:** Araştırma niteliksel olarak 18 ve 28 Şubat 2019 tarihlerinde Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü son sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini çalışmaya katılmayı kabul eden ve görüşlerini bildiren 30 öğrenci oluşturmuştur. Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan öğrencilerin bilgi ve uygulama becerisi bakımından yeterliliklerini sorgulayan soru formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. **Bulgular:** Araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki bilgi ve uygulama yönünden yeterlilikleri hakkındaki görüşleri olumlu ve olumsuz görüşler temaları altında toplanmıştır. Öğrencilerin mesleki bilgilerine ilişkin yeterlilikleri ile ilgili görüşleri yeterli bilgi (n= 19), geliştirilmeli/güncellenmeli (n= 9), kısmen yeterli (n= 4), yetersiz bilgi (n= 13) ve uygulamaya entegre edilememe (n= 16) alt temaları altında yer almıştır. Öğrencilerin uygulama yönünden yeterlilikleri konusundaki görüşleri ise yetersizlik algısı (n= 26), eğitim süreci ile ilgili olumsuzluklar (n= 19), idari engeller (n= 7), uygulama alanına ilişkin olumsuzluklar (n= 5), geleceğe ilişkin endişe (n= 5), çalışmaya başladığında gelişebilir (n= 5), yaz stajının katkısı (n= 5) ve yeterli hissetme (n= 1) alt temaları altında toplanmıştır. **Sonuç:** Bu çalışmada, ebelik öğrencilerinin mezuniyet öncesi dönemde bilgi yeterlilikleri konusunda daha çok olumlu görüşe ve uygulama yeterlilikleri olumsuz hakkında görüşe sahip oldukları sonuçları elde edilmiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak, ebelik eğitici ve okul yöneticilerinin eğitim sistem ve ortamlarını yeniden değerlendirmeleri önerilebilir.

Yazar Bilgileri/ Author Information:
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü,

Anahtar Kelimeler:
Ebelik, Eğitim, Bilgi, Uygulama, Anne, Bebek, Sağlık

Key Words:
Midwifery, Education, Knowledge, Practice, Mother, Baby, Health

Yazışma Adresi/Address for correspondence:
zkaracam@adu.edu.tr

Gönderme Tarihi/Received Date:
17.03.2020

Kabul Tarihi/Accepted Date:
29.09.2020

Yayımlanma Tarihi/Published Online:
01.12.2020

ABSTRACT

Aim: The research was carried out with the aim of examining the opinions of midwifery students about their competence in terms of knowledge and practice in the period before graduation. **Material and Method:** The research was carried out qualitatively on February 18 and 28, 2019 with Aydın Adnan Menderes University Health Sciences Faculty Midwifery Department senior students. The sample of the study consisted of 30 students who agreed to participate in the study and gave their opinions. Data were collected by a questionnaire questioning the competencies of students prepared by the researcher in terms of knowledge and application skills. Content analysis method was used in the analysis of the data. **Results:** Opinions of students participating in the research about their competence in terms of professional knowledge and practice were collected under the themes of positive and negative opinions. Students' opinions about their competence in professional knowledge took place under the sufficient information (n= 19), should be developed/updated (n= 9), partially sufficient (n= 4), insufficient information (n= 13) and inability to integrate into practice (n= 16) themes. The students' opinions on the competencies in terms of implementation were collected under the perception of inadequacy (n= 26), negativities related to the education process (n= 19), administrative barriers (n= 7), negatives related to the field of application (n= 5), anxiety about the future (n= 5) can develop when it starts working (n= 5), the contribution of summer internship (n= 5) and feeling sufficient (n= 1) themes. **Conclusion:** In this study, it was obtained that midwifery students have more positive opinions about their knowledge competence and negative about their application competencies before graduation. Based on these results, it might be suggested that midwifery educators and school administrators re-evaluate their education systems and environments.

GİRİŞ

Ebelik, kuramsal ve uygulamalı bir eğitimle bilgi ve ahlaki değerler üzerine temellendirilmiş bilim ve sanattan oluşan bir meslektir (1, 2). Ülkemizde ebelik eğitimi dört yıllık lisans programlarında, Dünya Sağlık Örgütü ve Avrupa Birliği'nin kriterlerine uygun olarak tam gün esasına dayalı verilmekte ve en az dört yıl

sürelî teorik ve pratik eğitimden oluşmaktadır (3, 4). Ebelerin temel görevleri yaşama sağlıklı başlanması ve anne-bebek sağlığının korunması ve geliştirilmesine odaklanmaktadır. Bu bağlamda Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Acil Yardım Fonu (UNICEF), Birleşmiş Milletler Nüfus Faaliyetleri Fonu (UNFPA) ve Uluslararası Ebeler Federasyonu (ICM) Evrensel Sağlık Kapsamı 2030

(Universal Health Coverage 2030) için ebeklik eğitiminin güçlendirilmesi eylem planı oluşturmuşlardır (5). Ülkemizde ebeklik eğitimi Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)'nun öncülüğünde ICM'in temel yeterliklerine dayalı olarak hazırlanan Ebeklik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (EUCEP)'na göre verilmektedir (6). Ancak ebeklik eğitiminin niteliği de önemlidir ve eğitim programlarının yapısı, kurumsal alt yapı, uygulama alanlarının özellikleri, eğitimcilerin nitelik ve niceliğinden etkilenmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı öğrencilerin mezuniyet öncesi dönemdeki yeterlikleri değerlendirilmesi gereken önemli bir durumdur.

Eğitimde yeterlilik ve yetkinlik kavramları önemlidir. Yetkinliğin bilgi, beceri, deneyim, yetenek, iletişim biçimi ve motivasyon bileşenlerinden oluştuğu; nihai amaca odaklanan ve iş performansı için gereken ölçülebilir insan yetenekleri olduğu bildirilmektedir (7). ICM ise temel ebeklik yeterliklerinin bilgi, beceri ve davranış boyutlarını tanımlamaktadır. Ayrıca ICM, ebelinin yeterliklerini, örneğin: "kadının kendi bakımı hakkında bireysel tercih yapmasını kolaylaştırma" ya da "planlanmamış gebeliği olan kadına bakım sağlama" biçiminde göstermiştir (4). Literatürde bu konuya ilişkin yapılmış iki çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmalardan biri ebeklik öğrencilerinin "ebelilerin görev tanımları ve Uluslararası Ebeler Derneği yeterlilik alanlarına ilişkin görüşlerini" belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada 28 adet sağlık yüksekokulunda öğrenim gören 1049 ebeklik bölümü son sınıf öğrencisi ile görüşme yapılmış ve öğrencilerin ebelilerin temel yeterlik alanlarına ilişkin hazırlanan önermelere genellikle katıldıkları bildirilmiştir (8). İkinci çalışma ise bir üniversitenin ebeklik bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin, ebeklik program yeterliliklerine sahip olma düzeylerine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmada da öğrencilerinin genel yeterlilik algı ortalamalarının, yüksek olduğu ve dördüncü sınıf öğrencilerinin kazandıkları yeterlilikler bakımından kendilerini daha olumlu olarak değerlendirdikleri rapor edilmiştir (9).

Bilgi ve uygulamaya dayalı olarak yürütülen çağdaş ebeklik eğitiminin niteliği, kadın ve anne-bebek sağlığının korunması ve geliştirilmesi bağlamında hayati önem taşımaktadır. Son yıllarda ebeklik eğitiminde yararlanılan uygulama alanları ile ilgili yaşanan sorunlar öğrencilerin uygulama deneyimi edinmesini ve eğitim-öğretim kalitesini olumsuz etkilediği gözlenmektedir. Bu sorunların başında öğrencilerin iş güvenliği önlemleri kapsamında uygulama alanlarında bulunamamaları ve klinik deneyim edinmemeleri gelmektedir. Öte yandan ebelerden ileri düzeyde bilgi, beceri ve uygulama gerektiren performans göstermeleri beklenmektedir.

Bu kapsamda ebeklik öğrencilerinin mezuniyet öncesi dönemde kendilerini bilgi ve uygulama yeterliği bakımından nasıl hissettiklerinin belirlenmesine gereksinim bulunmaktadır. Elde edilen bilgilerin ebeklik eğitim-öğretim hizmetlerinin geliştirilmesine katkı oluşturması beklenmektedir.

Araştırmanın amacı ve araştırma soruları

Araştırmanın amacı ebeklik öğrencilerinin mezuniyet öncesi dönemde bilgi ve uygulama bakımından yeterlilikleri konusundaki görüşlerini incelemektir. Araştırma soruları;

Öğrencilerin mezuniyet öncesi dönemde teorik bilgi bakımından yeterlilikleri konusundaki görüşleri nelerdir?

Öğrencilerin mezuniyet öncesi dönemde uygulama yeterlilikleri konusundaki görüşleri nelerdir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma niteliksel araştırma türlerinden fenomenolojik (olgu bilim) desende yapılmıştır. Fenomenolojik desen, nitel araştırmanın temellerini oluşturan bakış açılarından birisidir. Bu desende farkında olduğumuz, ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir bilgiye sahip olmadığımız olgulara odaklanılmaktadır. Fenomenolojik araştırmanın sürecinde tümevarımsal bir yaklaşım izlenir ve tümüyle yabancı olmadığımız, fakat tam anlamı ile kavrayamadığımız olgular hakkında derinlemesine nitel veriler elde edilir. Fenomenolojik türdeki nitel araştırmalar, insan deneyimlerinin altında yatan gizli gerçeklerin ve nedenlerin doğal ortamlarında detaylı bir şekilde anlaşılmasına olanak sağlar (10, 11).

Araştırma 18-28 Şubat 2019 tarihlerinde Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebeklik Bölümü son sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Araştırmaya amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenen ve araştırmaya katılmayı kabul eden 30 öğrenci alınmıştır. Nitel araştırmalarda örneklem hacminin, araştırma sorularına verilen yanıtların doygunluk noktasına ulaşmasına (tekrarlama) göre belirlenebileceği ve genellikle 5-25 kişinin yeterli olduğu bildirilmektedir. Ayrıca, çalışmaya katılan öğrenciler "benzeşik (homojen) örnekleme" özelliği göstermektedirler (12-14).

Çalışma verileri, "öğrencilerin çalışma yaşamına başlamadan önce kendilerini teorik ve uygulama yönünden ne kadar yeterli olduğu konusundaki görüşlerini" sorgulayan iki açık uçlu soru ile toplanmıştır. Verilerin toplanmasında, okul yönetiminden izin alınmış (Tarih ve Sayısı: 13/01/2020-E.464), öğrencilere çalışma hakkında bilgi verilmiş, katılım konusunda gönüllü olma esası dikkate alınmıştır. Öğrenciler çalışmaya davet edilmiş, sorular kendilerine dağıtılmış, ders

dışı bir zamanda görüşlerini serbest anlatım tarzında yazmaları ve teslim etmeleri istenmiştir. Araştırmada 55 öğrenciye soru formu verilmiştir. Geri dönüş yapan ve görüşlerini yazılı olarak bildiren 30 öğrencinin verileri değerlendirilmeye alınmıştır.

Bu araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacı ile veri toplama sürecinin yönetimi ve araştırma raporunun hazırlanmasında nitel araştırmalar için geliştirilen ve uluslararası bir kontrol listesi olan COREQ (Consolidated criteria for reporting qualitative studies)'den yararlanılmıştır (15). Araştırmanın iç güvenilirliğini sağlamak için oluşturulan kod ve temalar araştırmaya katılan öğrencilerin de içinde bulunduğu sınıfta sunulmuş ve uygunluğu bakımından görüşleri alınmıştır. Araştırmada dış geçerliği sağlamak için, araştırmanın tüm süreçleri ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Ayrıca çalışmanın ham verileri, talep edilmesi durumunda, paylaşılmak üzere saklanmıştır.

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilerin görüşlerinin çözümlenmesinde, yanıtları Microsoft Word ortamında kelimesi kelimesine yazılmış ve "Times New Roman, 12 punto, çift aralık, sayfa kenar uzunlukları 2,5 cm özelliklerinde" 7 sayfa ham veri dokümanı oluşturulmuştur. Kodlama süreci araştırmacı tarafından yapılmış ve yaklaşık bir ay sonra tekrar kontrol edilmiştir. Öğrencilerin teorik bilgileri ve uygulama becerileri konusundaki görüşleri bütün olarak iki kez tekrarlanarak okunmuş, daha sonra alt tema ve temalar oluşturulmuştur. Kodlama sonrasında öğrencilerin görüşleri teorik bilgi konusunda iki ve uygulama becerileri konusunda iki olmak dört tema altında toplanmıştır. Bu temalar her iki alanda da olumlu

görüşler ve olumsuz görüşler olmak isimlendirilmiştir. Oluşturulan kod ve temalar araştırmaya katılan öğrencilerinde içinde bulunduğu sınıfta sunulmuş ve uygunluğu bakımından değerlendirmeleri sağlanmış ve görüşleri alınmıştır. Öğrencilerin görüşleri oluşturulan temalar ve bildirdikleri farklı görüş örnekleri ile sunulmuştur.

BULGULAR

Bu çalışmada mezuniyet aşamasında olan ebelik öğrencilerinin bilgi ve uygulama ile ilgili yeterlilikleri hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Bu bölümde araştırmanın bulguları, öğrencilerin bilgi (Tablo 1) ve uygulama (Tablo 2) yönünden yeterlilikleri konusundaki görüşleri biçiminde iki kısım halinde sunulmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin teorik bilgi yönünden yeterlilikleri hakkındaki görüşleri yeterli bilgi (n= 19), geliştirilmeli/güncellenmeli (n= 9) ve kısmen yeterli (n= 4) alt temalarından oluşan "olumlu görüşler" ile yetersiz bilgi (n= 13) ve uygulamaya entegre edilememe (n= 16) alt temalarından oluşan "olumsuz görüşler" temaları altında toplanmıştır (Tablo 1). Öğrencilerin bu konuda bildirdikleri bazı görüşleri şöyledir;

Öğrenci Ebe 5: Çalışmaya başladığımda, teorik bilgilerin çalışmalarımızda yeterli olduğunu düşünüyorum, fakat verilen teorik bilgiler kendi çabalarımızla daha da iyi olacağı tarafındayım".

Öğrenci Ebe 3: "Yeterli olduğunu düşünmüyorum. Teorik bilgilerimiz zamanla unutuluyor. Sahaya çıkacağımız zaman kalakalacağımızı düşünüyorum. Teorik bilgilerimizle sahadaki uygulamaların aynı

Tablo 1. Öğrencilerin çalışmaya başladıklarında teorik bilgilerinin çalışmalarını sürdürebilmeleri için yeterliliği konusundaki görüşleri

Temalar	Alt temalar	Kodlar	n
Olumlu görüşler	Yeterli bilgi	Yeterli (n= 17), kendime ve aldığım eğitime güveniyorum (n= 1), iyi (n= 1)	19
	Geliştirilmeli / güncellenmeli	Artırılabilir (n= 1), daha kendimi geliştirmeliyim (n= 1), farklı kitaplar okuyacağım (n= 1), bireysel caba ile artırılabilir (n= 1), sürekli kendimi yenilemem ve geliştirmem gerektiğinin farkındayım (n= 1), yeniliklerden sürekli haberdar olmamız gerekli (n= 1), teorik olarak ne yapmam gerektiğini biliyorum (n= 1), kendimizi geliştirme ve daha ileriye taşıyabilme (n= 1), gelişmelere ve değişime uyum sağlarız (n= 1)	9
	Kısmen yeterli	Kısmen yeterli (n= 1), bazı işlemlerde hala tereddüt ettiğimi düşünüyorum (n= 1), eksik değil ancak yüzeysel (n= 1), klinik ve sahada değişen koşullara göre güncellenmesi gerekir (n= 1)	4
Olumsuz görüşler	Yetersiz bilgi	Yetersiz (n=8), ezbere dayalı öğrenme (n= 2), çok donanımsız (n= 1), dersler çok sıkıcı anlatılıyor (n= 1), bilgilerin çoğunu unutuyoruz (n= 1)	13
	Uygulamaya entegre edilememe	Teorik bilgilerimizle sahadaki uygulamalar farklı (n= 2), uygulamaya dökemediğimiz bazı konularda teorik bilgi çok fazla işe yaramıyor (n= 2), teorik bilgi uygulama ile pekiştirilmedi (n= 2), ebelik becerisinin teori ile olacağını sanmıyorum (n= 1), teorik bilginin deneyimle artacağını düşünüyorum (n= 1), teorik bilgiler uygulama olmadığı için yeterli olmuyor (n= 1), yüzeysel kalacak (n= 1), teorik bilgiyi sahaya entegre etmede sıkıntı yaşıyorum (n= 1), kriz anında ne yapmam gerektiğini bilmiyorum (n= 1), stajlarla pekiştirilmiyor (n= 1), pratiğe dönmedikçe unutulmaya yüz tuttu (n= 1), uygulama alanında askıda kalıyor (n= 1), uygulama ile pekiştirilmeyen bilgiler körelir (n= 1)	16

Tablo 2. Öğrencilerin çalışmaya başladıklarında uygulama becerilerinin çalışmalarını sürdürebilmeleri için yeterliliği konusundaki görüşleri.

Temalar	Alt temalar	Kodlar	n
Olumsuz görüşler	Yetersizlik algısı	Yeterli olduğunu düşünmüyorum/yeterli değil (n= 20), uygulama becerilerim çok yetersiz (n= 1), çalışma hayatına hazır değilim (n= 1), kendimi çok az geliştirdim (n= 1), hiç doğum yaptırmadan mezun oluyoruz (n= 1), uygulama olarak çok kötü (n= 1), doğum yaptırma açısından eksik hissediyorum (n= 1)	26
	Eğitimi süreci ile ilgili olumsuzluklar	Daha çok teorik bilgilerin üzerinde duruldu (n= 2), uygulama için yeterli alan, zaman, materyal sağlanamadı (n= 2), uygulamayı geliştirmeye yönelik bir eğitim süresi ve hassasiyet yok (n= 1), uygulamalar çoğunlukla teorik yönlü gidiyor (n= 1), okul ve hocalarımız uygulama açısından yetersiz (n=1), stajlar fazlasıyla verimsiz (n= 1), uygulama eğitimi kötü (n= 1), bir şey öğrenemedim (n= 1), çıktığımız stajlarda hata ve kaygı yapma korkusuyla verimli geçiremedim (n= 1), uygulamalarımız verimli değildi (n= 1), staj günlerimizin çoğu formları yetiştirmekle geçti (n= 1), stajımız verimli değil (n= 1), uygulama eğitimleri diğer yıllara oranla oldukça düşük (n= 1), stajlarımız desteklenmedi (n= 1), stajlarımız sıkıntılı (n= 1), her hoca aynı konu için farklı bir uygulama tekniği gösterdiği için anlamada ve uygulamada zorlandık (n= 1), el becerisi kazanacağımız bir staj ortamı sağlanamadı (n= 1)	19
	İdari engeller	Doğum stajına çıkamadık (n= 1), staj yerlerinin geç ayarlanması (n= 1), yeteri kadar uygulamaya çıkamadık (n= 4), uygulama derslerimiz boş geçti (n= 1), hastanede yeterince aktif çalışmadık (n= 1), uygulama için fırsat verilmedi (n= 1), gruplar kalabalık (n= 1)	7
	Uygulama alanına ilişkin olumsuzluklar	Hastanelerle ilgili yaşanan sorunlar (n= 1), aktif doğum yönetiminde stajyer öğrenciler genellikle saha dışı bırakıldı (n= 1), çıktığımız stajlarda tedavi yapmadık (n= 1), hemşireler – ebeler yeteri kadar bize eğitim vermiyorlar (n= 1), becerilerimizin yeterli olmadığını düşünen ebeler bize uygulama yaptırma konusunda çekimser kalıyorlar (n= 1)	5
	Geleceğe ilişkin endişe	Acil bir durum yönetimi konusunda tedirginim (n= 1), çalışmaya başladığımda fazlasıyla zorlanacağım (n= 1), sahada birçok zorluk bizi bekliyor (n= 1), çalışmaya başladığım zaman uzun bir süre adaptasyon sorunu yaşayacağım ve bunun için endişeliyim (n= 1), hazır hissetmiyorum (n= 1)	5
	Çalışmaya başladığımda gelişebilir	Çalışmaya başladığımda becerilerimi geliştirebileceğimi ve ilerleyebileceğimi düşünüyorum (n= 2), zamanla tamamlayabileceğime inanıyorum (n= 1), teorik bilgiyi uygulamada pekiştirebilirsem çalışma hayatımda yeterli olabilir (n= 1), becerinin çalışma alanında kazanıldığını düşünüyorum (n= 1)	5
Olumlu görüşler	Yaz stajının katkısı	Bazı şeyleri ilk kez yaz stajında yaptım sadece yaz stajında doğum yaptırabildik (n= 1), çoğu şeyi yaz stajında öğrendim (n= 1), ne öğrendiysem yaz stajında öğrendim (n= 1), zorunlu yaz stajında geliştirme şansım oldu (n= 1), sadece yaz stajları verimli geçti (n= 1)	5
	Yeterli hissetme	Yeterli olduğunu sorun yaşayacağımı düşünmüyorum (n= 1)	1

olmadığını stajda gördüm. Ebelik becerisinin teori ile olacağını sanmıyorum”.

Öğrenci Ebe 18: “Kendi çabam ve hocaların etkisiyle teorik bilgimin iyi olduğunu ama sahada bazı işlemlerde hala tereddüt ettiğimi düşünüyorum ama zor durumda kalırsam stres yönetimi yaparım ve kolaylıkla müdahale ederim. Okumayı ve araştırmayı seviyorum bu yüzden de gelişmelere ve değişime uyum sağlarım”.

Öğrenci Ebe 9: “Çalışmaya başladığımda teorik bilgilerimizin yüzeysel kaldığını düşünüyorum. Bize verilen teorik bilgiyi sahaya entegre etmede sıkıntı yaşıyorum. Kriz anında ne yapmam gerektiğini bilmiyorum”.

Öğrenci Ebe 7: “Teorik açıdan yeterli olduğumu düşünmüyorum. Ezbere dayalı eğitim aldığımızı düşünüyorum”.

Öğrenci Ebe 29: “Teorik bilgiyi alabilme ve ulaşabilme konusunda kaynak açısından şanslıyız. Fakat teorik bilgi

pekiştirilmeden öylece öğrencinin üzerine yıkıldığında zamanla unutulmakta ve değersiz hale gelmektedir. Sahada teorik bilgiye daha çok yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Teorik bilgilerin bu şekilde öğrenciyi donanımlı, nitelikli hale getirebileceğine inanıyorum. Şu anda teorik bilginin yeterli olmadığını düşünüyorum”.

Öğrencilerin uygulama yönünden yeterlilikleri konusundaki görüşleri ise yetersizlik algısı (n= 26), eğitim süreci ile ilgili olumsuzluklar (n= 19), idari engeller (n= 7), uygulama alanına ilişkin olumsuzluklar (n= 5) ve geleceğe ilişkin endişe (n= 5) alt temalarından oluşan “olumsuz görüşler” ile çalışmaya başladığında gelişebilir (n= 5), yaz stajının katkısı (n= 5) ve yeterli hissetme (n= 1) alt temalarından oluşan “olumlu görüşler” temaları altında toplanmıştır (Tablo 2). Öğrencilerin bu konudaki bazı görüşleri aşağıda verilmiştir. Bunlar;

Öğrenci Ebe 2: “Uygulama açısından yeterli

olmadığımı düşünüyorum. Çalışma hayatı ciddi bir iş. Sorumluluklarımız fazla. Ama zamanla tamamlayabileceğimiz inanıyorum. Uygulama içinde zaman ve tecrübe gerekli olduğunu düşünüyorum”.

Öğrenci Ebe 7: “4 yılda uygulamaya dair kendimi çok az geliştirdim. Hiç doğru yaptırmadan mezun oluyoruz. Ne öğrendiysem yaz stajında öğrendim. Mesleğe başladığımda usta-çırak ilişkisi olmasını istemiyorum. Ama buna mecbur bırakıldık. Stajlarda elimden geldiğince çalışmaya gayret gösterdim. Umarım yeterli olur”.

Öğrenci Ebe 13: “Uygulamaların yeterli düzeyde olmadığını düşünüyorum çalışmaya başladığım zaman uzun bir süre adaptasyon sorunu yaşayacağıma ve bunun için endişeliyim”.

Öğrenci Ebe 17: “Okula başladığımız günden itibaren daha çok teorik bilgilerin üzerinde duruldu. Uygulamalara sağlıklı bir şekilde çıkamadık ve bu konuda kendimizi geliştirmek zorunda kaldık”.

Öğrenci Ebe 26: “Hiçbir şekilde yeterli değil, el becerisi kazanacağımız bir staj ortamı sağlanamadı. Sadece form doldurarak ya da hastaya uzaktan bakılarak el becerisi kazanılmıyor. Acil bir vaka ile karşılaştığım da soğukkanlılığımı nasıl koruyacağımı hastaya ya da gebeye nasıl müdahale edeceğim, tedirginim”.

Öğrenci Ebe 30: “Uygulama becerilerim çok yetersiz. Çalışma hayatına başladığımda mesleğime hâkim olabileceğimi düşünmüyorum”.

TARTIŞMA

Bu çalışma ebelik öğrencilerinin mezuniyet öncesi dönemde teorik bilgi ve uygulama bakımından yeterlilikleri konusundaki görüşlerini incelemek amacı ile niteliksel olarak yapılmıştır. Ebelik eğitimi temel olarak bilgi ve uygulama olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Bu çalışmada, öğrencilerin teorik bilgi yeterlilikleri konusunda olumlu görüşe sahip oldukları görülmüştür. Ancak öğrencilerin uygulama yeterlilikleri ile ilgili olumsuz görüşte oldukları saptanmıştır. Bu sonuçlar ülkemizdeki bir devlet üniversitesinde öğrenim gören ebelik öğrencilerinin mezuniyet öncesi yeterlilikleri hakkındaki görüşlerine ilişkin örnek bir veri oluşturması bakımından değerlidir.

Ebelik eğitiminde teorik bilginin yanında, çoğu gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemlerde anne-bebek sağlığının korunması ve bakımına yönelik çok sayıda uygulama bulunmaktadır. Hatta ebe öğrencilerin uygulamalarda yeterlilik kazanabilmeleri için, bu uygulamaların bir bölümünü mezuniyete kadar belirli sayıda yapmaları gerekmektedir (3, 6). Bu çalışmada

öğrencilerin uygulama yeterliliklerine ilişkin kendilerini yetersiz hissetmeleri, deneyim edinmemeleri ile ilgili olabilir ve uygulama başarısına ilave olarak hizmet sunum kalitesini de olumsuz etkileyebilir.

Sürdürülebilir kalkınmada nitelikli insan gücü yetiştirilmesi çok önemlidir (16). Bu bağlamda ebelik bakım hizmetlerinin istendik düzeyde olması ve topluma kaliteli hizmet sunumu da nitelikli sağlık işgücü yetiştirilmesi ile yakından ilişkilidir. Mezun konumundaki öğrencilerin mesleki yeterlilikleri konusundaki görüşmeleri, aldıkları eğitimin kalitesi konusunda bilgi verebilir. Bu çalışmada mezun konumunda olan ebelik öğrencilerin teorik bilgi yeterlilikleri konusunda “yeterli/yetersiz/kısmen yeterli bilgi”, “geliştirilmeli/güncellenmeli” ve “uygulamaya entegre edilememe” görüşlerine sahip oldukları saptanmıştır. Yine bu araştırmada, öğrencilerin uygulama yeterlilikleri konusundaki görüşleri “yetersizlik algısı”, “eğitim süreci/uygulama alanını ile ilgili olumsuzluklar”, “idari engeller”, “geleceğe ilişkin endişe”, “çalışmaya başladığında gelişebilir”, “yaz stajının katkısı” ve “yeterli hissetme” şeklinde tanımlanmıştır. Bu konuda yapılan bir çalışmada, Arslan ve arkadaşları (9) üç ve dördüncü sınıf ebelik öğrencilerinin genel yeterlilik algı ortalamalarının yüksek olduğu ve dördüncü sınıf öğrencilerinin kazandıkları yeterlilikler bakımından kendilerini daha olumlu olarak değerlendirdiklerini bildirmişlerdir. Bir başka çalışmada, Kahraman ve Okumuş (17) da ebelik bölümü son sınıf öğrencilerinin, genel olarak ulusal ve uluslararası yeterlilik alanlarına göre kendilerini yeterli değerlendirdiklerini rapor etmişlerdir. Diğer yandan Ay ve arkadaşları (18) ebelik öğrencilerinin çoğunun (%81) ebeliği zor bir meslek olarak tanımladıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin eğitimleri süresince özellikle uygulama alanında olmak üzere, teorik yönden de bilgi açıklarının olduğu söylenebilir. Öğrencilerin uygulama alanına ilişkin yeterlilikleri hakkında daha fazla olumsuz görüşe sahip olmaları, son yıllarda öğrencilerin uygulama alanlarına gönderilememelerine bağlı olarak, deneyim ve beceri edinmemeleri ile açıklanabilir.

Öğrencilerin teorik bilgi ve uygulama yeterliliklerini geliştirmek için mevcut durumun saptanması ve geliştirebilecek farklı yaklaşımların test edilmesi gerekmektedir. Ulusal literatürde mezuniyet aşamasındaki ebelik öğrencilerinin bilgi ve uygulama yeterliliklerini değerlendiren sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır (8, 17). Yine, uluslararası düzeyde de sadece öğrenci ebelerin bireysel doğum yönetiminde öğretme-öğrenme yaklaşımını (19) ve resüsitasyon ile ilgili eğitimlerinden altı ay sonraki teorik ve uygulama düzeylerini (20) değerlendiren iki çalışma bulunmuştur. Bu durum ebelik eğitiminin sonuçlarını, mevcut durumunu ve geliştirilmesi için kullanılacak

yöntemlerin değerlendirildiği çalışmalara gereksinim bulunduğunu göstermektedir.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Birincisi, araştırmaya alınan öğrenciler amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir ve bu nedenle çalışmadan elde edilen bilgiler genellenemez ve araştırmaya katılan öğrencileri temsil edebilir. Diğeri ise araştırma verileri, öğrencilerin mevcut durumlarını serbest anlatım tarzında yazmaları yolu (kendini bildirim yöntemi) ile toplanmıştır ve verilerin güvenilirliği, öğrencilerin bildirimleri ile sınırlıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, ebelik öğrencilerinin mezuniyet öncesi dönemde teorik bilgi bakımından yeterlilikleri konusunda daha çok olumlu görüşe sahip oldukları, uygulama bakımından ise olumsuz görüşe sahip oldukları sonucu elde edilmiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak, ebelik eğitici ve okul yöneticilerinin eğitim sistem ve ortamlarını gözden geçirmeleri ve özellikle beceri eğitimini destekleyecek biçimde düzenleme yapmaları önerilebilir. Ayrıca konuya ilişkin öğrencilerin yeterliliklerini geliştirebilen farklı yöntemlerin test edildiği deneysel ve farklı örneklem grupları ile benzer çalışmaların yapılması da önerilebilir.

TEŞEKKÜR

Araştırmaya katkı sağlayan tüm öğrencilere ve araştırmanın yürütüldüğü okul yöneticilerine katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü öğrencilerinden, Büşra Arslan ve Büşra Doğanüzle katkılarından dolayı teşekkür ederim. Onların bilimsel etkinliğe katılım deneyimi kazanmalarının desteklenmesi amacı ile araştırma verilerini bilgisayar ortamına aktarmaları ve ebelik öğrenci kongresinde poster bildiri olarak sunmaları sağlanmıştır.

KAYNAKLAR

1. Eren, N., & Uyer, G. (1987). Sağlık Meslek Tarihi ve Ahlakı. 2. Baskı, Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
2. Karaçam, Z. (2016). Türkiye’de profesyonel bir disiplin olarak ebelik mesleğinin durumu: Yasal düzenlemeler, eğitim ve Araştırma. Lokman Hekim Dergisi, 6(3): 128-136.
3. TC. Resmi Gazete. (2008). Doktorluk, Hemşirelik, Ebelik, Diş Hekimliği, Veterinerlik, Eczacılık Ve Mimarlık Eğitim Programlarının Asgari Eğitim Koşullarının Belirlenmesine Dair Yönetmelik. 02.02.2008. Sayı: 26775, Ankara: Başbakanlık Basımevi.
4. International Confederation of Midwives. (2019). Essential competencies for basic midwifery practice 2018 Update. https://www.internationalmidwives.org/assets/files/general-files/2019/02/icm-competencies_english_final_jan-2019-update_final-web_v1.0.pdf
5. World Health Organization. (2019). Strengthening quality

- midwifery education for Universal Health Coverage 2030: framework for action. Geneva: World Health Organization; Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO
6. Mezuniyet Öncesi Ebelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı. (2016). Available from: <http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30571835/ebelik.pdf>
7. Yıldırım, Ü. B., Taş, M. A., & Çiçek, H. (2019). Yetkinlik algısı ve çalışan performansı ilişkisinde özsaygının aracılık etkisi. Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(20): 128-153.
8. Çiçek, Ö. E. (2009). Ebelik Son Sınıf Öğrencilerinin Ebelerin Görev Tanımları ve Yeterlilik Alanlarına Göre Kendilerini Değerlendirmeleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
9. Arslan, Ş. F., Yıldız, A., & Şen, M. M. (2019). Ebelik bölümü öğrencilerinin ebelik program yeterliliklerine sahip olma algıları. SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(1): 34-39.
10. Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 10. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
11. Kurnaz, A., Çiftçi, Ü., & Karapazar, H. (2013). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin değer algılarının betimsel bir analizi. Değerler Eğitimi Dergisi, 11(26): 185-225.
12. Aksayan, S., & Emiroğlu, N. (2002). Araştırmanın Tasarımı. Erefe İ (Ed.), Hemşirelikte Araştırma: İlke Süreç ve Yöntemleri (ss. 65-124). İstanbul: Nobel Tıp Kitapevi.
13. Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1): 231-274.
14. Güler, A., Halicioğlu, M. B., & Taşkın, S. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.
15. Tong, A., Sainsbury, P., & Craig, J. (2007). Consolidated criteria for reporting qualitative research (COREQ): a 32-item checklist for interviews and focus groups. International Journal for Quality in Health Care, 19(6): 349–357.
16. T. C. Kalkınma Bakanlığı On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/SaglikHizmetKalitesi_ve_MaliSurdurulebilirlikOzellhtisasKomisyonuRaporu.pdf.
17. Özen Kahraman, E., & Okumuş, H. (2015). Ebelik öğrencilerinin görev tanımları ve yeterlilik alanlarına göre kendilerini değerlendirmeleri. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 18(3): 189-195.
18. Ay, F., Keçe, M., İnci, İ., Alkan, N., & Acar, G. (2017). Ebelik öğrencilerinin meslek algıları. 4. Uluslararası & 8. Ulusal Ebelik Öğrencileri Kongresi, İstanbul, Turkey, pp.1.
19. Narchi, NZ, Venâncio, K.C.M.P., Ferreira, F.M., & Vieira, J.R. (2019). Individual birth planning as a teaching-learning strategy for good practices in obstetric care. Rev Esc Enferm USP, 53:e03518.
20. Caldelari, M., Floris, L., Marchand, C., & Schuler Barazzoni, M. (2019). Maintaining the knowledge and neonatal resuscitation skills of student midwives 6 months after an educational program. Archives de Pe’ diatrie, 26: 385–392.